

Література

1. Денисенко А. Дитячий капітан (до 80-річчя з дня народження) / А. Денисенко // Українська мова і література в школі. – 1987. – № 4. – С. 68–71.
2. Подолинний А. Капітан дитячої літератури / Анатолій Подолинний. – К. : Знання, 1987. – 48 с.
3. Сиротюк М. Микола Трублаїні : літературний портрет : критико-біографічні нариси / Микола Сиротюк. – К. : Дніпро, 1960. – 167 с.
4. Трублаїні М. П. Твори : у 4 т. / Микола Трублаїні. – К. : Молодь, 1956. – Т. 1. – 1956. – 601 с.

Анотація

У статті авторка робить спробу вивчити коло інтересів відомого українського письменника ХХ ст. Миколи Петровича Трублаїні, відомого мандрівника та автора оповідань про життя народів Півночі, а також визначити особливості його підходів до зображення життя, побуту, традицій народів Півночі у 30-ті рр. ХХ ст. Досліджуються основні причини, які вплинули на авторську манеру письма. Розглядається тематика творів письменника, образна система оповідань. Надається увага аналізу основних стилістичних фігур (порівняння, алегорія, гіпербола). Подається загальна характеристика творів північного циклу.

Ключові слова: казка, тема, герой, автор, традиції, гіпербола, порівняння.

Аннотация

В статье автор делает попытку изучить круг интересов известного украинского писателя начала ХХ ст. Николая Петровича Трублаина, известного путешественника и автора рассказов о жизни народов Севера, выявить особенности его подхода к изображению жизни, быта, традиций народов Севера в 30-е гг. ХХ ст. Исследуются основные причины, которые повлияли на авторскую манеру письма. Рассматривается тематика произведений писателя, образная система произведений. Уделяется внимание основным стилистическим фигурам (сравнение, аллегория, гипербола). Дается общая характеристика произведений северного цикла.

Ключевые слова: сказка, тема, герой, автор, традиции, гипербола, сравнение.

Summary

The author of the article tries to investigate the circle of interest of the famous Ukrainian writer Nicolay Petrovich Trublainy, famous traveller and author of the stories about life, traditions of the Northern people at the beginning of the XX century. The author studies the main reasons, which had an influence at the author's manner of writing. There is paid attention to the main stylistic figures (simile, hyperbole etc). There is given a general characteristic of the Northern cycle of his stories.

Keywords: tale, theme, a main character, author, traditions, hyperbole, simile.

УДК 821.161.2.–31

Куцевол О.В.,

аспірант,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

РОМАНТИКА МОРСЬКИХ ПРИГОД У ПОВІСТІ ЮРІЯ ШОВКОПЛЯСА “ВЕСНА НАД МОРЕМ”

Морська тематика в художній літературі позначена не тільки естетичним переживанням морських краєвидів та життя моряків, а й часто поривом у

незвіданий простір, жагою відкриття нового. Представниками мариністики в українській літературі можна назвати Т. Шевченка (поема "Гамалія"), Лесю Українку (цикл "Кримські спогади", "З подорожньої книжки"), О. Влизька (твори "Іронічна увертюра", "Дев'ятий вал", "Порт", "Туман", "Рейд"), П. Тичину ("З кримського циклу"), Ю. Яновського (роман "Майстер корабля") та інших [4, 432]. У своїй творчості до романтики морських пригод, зображення людей морських професій, образів мореплавців звертався і відомий український прозаїк Юрій Шовкопляс, наприклад, оповідання "Після бурі" (1927), повість "Весна над морем" (1929), новела "Чекання" (1938). Юрій Шовкопляс належить до тієї когорти українських письменників, чия творчість недостатньо досліджена та не до кінця пошанована, і тому потребує окремої уваги та детальнішого розгляду.

У статті пропонується розгляд романтики морських пригод у першій повісті письменника "Весна над морем". До дослідження цього твору звертались такі відомі критики та літературознавці як Л. Юровська, Ю. Савченко, Д. Пилипчук, Ю. Костюк, Г. Сивокінь, однак, морську тематику у повісті окремо не було розглянуто.

Публікація у 1929 році повісті "Весна над морем" привернула увагу тогочасної критики, до того ж відгуки були неоднозначні. Наприклад, Л. Юровська зазначила, що твір розрахований виключно на "невибагливого читача, аматора перекладної пригодницької літератури" [12, 167]. Проте, одразу ж додала, що тема повісті "не може не похвалитися актуальністю й сучасністю" [12, 169]. Ю. Костюк зауважив, що автор "не уважно поставився до повісті. Вона вийшла кострубата, безбарвна, бідна на художні образи" [2, 6].

Деяко наївними здаються, за словами Г. Сивокіня, перші критичні оцінки творів Юрія Шовкопляса, що вийшли окремими виданнями 1929 року, а отже і повісті "Весна над морем", їхня надмірна серйозність, зокрема "витлумачення філософської підоснови критикованих книжок, коли вона, ця філософія, можливо, і не передбачалася автором" [9, 138].

Цікаво, що більшість дослідників відзначали наявність елементів пригодництва у повісті, а серед них і В. Радченко, який наголошував також на тому, що у творі письменник "розв'язує актуальну на той час проблему морального обличчя комсомольців, їх участі у громадсько-політичному житті, і в основному вірно висвітлює особисті взаємини між комсомольцями" [6, 482].

На думку В. Брюггена, повість "Весна над морем" позначена пошуком нових сюжетних рішень, в її основі – "проблеми виховання комуністичної моралі. У цій повісті Ю. Шовкопляс прагне визначити риси позитивного молодого героя, яким він йому уявляється, хоч у творі й даються взнаки художня блідість, схематизм ще нерозвиненого "прозового мислення" [1, 95].

Пізніше, у статті "З дистанції десятиріч" В. Собко зазначив: "Я пам'ятаю, як всі ми зачитувалися його (Юрія Шовкопляса) першою повістю "Весна над морем", прозорою і світлою, написаною вмілою і впевненою рукою" [10, 3].

Так чи інакше, проте, твір Юрія Шовкопляса зацікавив критиків, а їхні неоднозначні відгуки та перевидання повісті у 1930 році свідчать про художню

вартість твору. Крім цього, повість “Весна над морем” як вияв багатогранності таланту письменника, а також зважаючи на переосмислення літературного процесу тієї доби, вимагає детальнішої уваги.

Як відомо, зображення “радісного життя”, “дружби народів”, історичного оптимізму та позитивного героя; оспівування високих моральних цінностей, трудового ентузіазму, відтворення романтичного світосприйняття, подолання будь-яких труднощів, виникнення неодмінного образу “ворога” або шкідника тощо – усе це неодмінні атрибути української радянської літератури 20–30-х років ХХ століття, тобто літератури соціалістичного реалізму, а отже і повісті Юрія Шовкопляса “Весна над морем”.

Проте, незважаючи на суперечливий характер художнього методу, соціалістичний реалізм став однією зі сторінок історії української літератури, що потребує адекватного висвітлення з позицій об'єктивного історизму [4, 637].

Повість “Весна над морем” зацікавлює одразу: *“Хутко-хутко лине поїзд – до моря. Навкруги степ – горбкуватий, по-весняному свіжий, увесь в усмішках яскравої зелені. Море – темно-синя смуга на обрії – ще далеко за степом, а праворуч підбігає до міста, оточеного щільним і високим муром гірським. Зіна висунулася з вікна вагону. Вдарив в лице степовими пахощами й солоною морською возкістю вітер, весело заплутався в густому її волоссю ... Ну, хіба ж можна не сміятися радісно з того, що море дихає їй назустріч своєю свіжістю, що весна поволі пливе над світом на білих вітрилах рідких хмарок?”* [11, 5]. Такий початок налаштовує читача на романтичний настрій та пригодницький лад.

Майже на початку твору, щоб краще зануритись в атмосферу пригодництва, автор подає історію створення міста над морем: *“Так, мабуть, пливли колись оздоблені триреми грецьких купців до цього, ними заснованого міста; тільки до морських шумів примішувались одноманітні співи рабів і плюск весел у такт пісням. Так, мабуть, мчались на чорних вітрилах піратські кораблі генуезців-корсарів і лицарів, а понад морем лунали відважні пісні, п'яні скрики, регіт і брязкіт пограбованого золота; вони вигнали греків з їхньої колонії, збудували фортецю на захист од сильнішого ворога, і, втікши звідси, коли прийшов сюди з своїми яничарами турецький султан, залишили по собі її руїни й вежі, аж до цього часу. В отаку ж темну ніч підкрадалися до міста на своїх вутлих чайках запорожці, щоб помститися за зраду султанову <...>”* [11, 18]. Ця історія захоплює уяву одразу та налаштовує читачів на авантюрний сюжет, зацікавлює та інтригує.

Головні герої повісті: Кивай – романтична постать, контрабандист, Зіна – красуня-комсомолка, що приїхала на канікули з університету лікуватися до приморського міста, Бит – комсомолец найрозбещенішого осередку, де комсомольці лише “хуліганили, пиячили, бешкетували, іноді склочничали, індивідуально обробляли дівчат і ховалися з цим за Битову спину” [11, 44]. А дехто, як Павло, доходили до крайнощів – ґвалтували. Тема твору взята з життя комсомолу – оздоровлення побуту і настроїв осередку будівників курортно-надморської провінційної міської організації [4, 5]. За словами Л. Юровської, “під час

екскурсії на англійській пароплав комсомолец нічим іншим не міг виявити свою революційність як тільки плюнути на дзеркально-чисту підлогу пароплава і викликати там інцидент з адміністрацією пароплаву. Який би не був розбещений осередок, а все таки в ньому, крім оцих поверхових, зовнішніх від'ємних, хуліганських рис, є інше, чим боліє і живе наша молодь" [12, 167]. Однак, слід зазначити, що загальний тон повісті та характеристики абсолютно всіх представників комсомольської організації сповнені любові та оптимізму.

Сюжетна канва твору проста: Кивай робить складні торговельні операції, Бит і Зіна взяли його викрити. Закінчується повість тим, що Кивая ловлять і віддають органам ДПУ. До цього додається любовна інтрига. Зіна подобається і Киваєві, і Битові. Бит закохується серйозно. Кивай думає згодом продати дівчину в Стамбулі [12, 167–169]. Проте, за словами критиків, у повісті не має абсолютно негативних чи позитивних персонажів.

Г. Сивокінь зазначав, що Юрія Шовкопляса "приваблює сильна людина, що має він певний потяг її дослідити" [9, 140]. Повість "Весна над морем" ще раз підтвердила це. Тут особливою, видатною роллю в житті провінційного комсомольського осередку наділяється комсомолка Зіна, що завдяки своїй енергійності розворушує цілу організацію, мобілізує її на боротьбу з морськими контрабандистами [9, 140].

Цікаво, що на думку Ю. Савченка, "події "над морем" могли відбутися не тільки весною, але, з однаковим успіхом, і восени, і влітку. І хоча ми не схилиємося до того, щоб у кожному заголовкові твору завжди відшукувати ідею чи тему, чи якийсь символ, все ж гадаємо – не для ефектного лише напису на обкладинці, не для кількаразового повторення епітета "весняний", до різних, не специфічно весняних явищ і речей прикладеного, не для мотивування. Нарешті, приїзду до міста над морем комсомолки-студентки Зіни. Дав автор саме таку назву. Зіна – весна і весну збудила вона в тому місті над морем" [8, 75].

Письменник бере орієнтацію лише на виняткову красу. Ю. Савченко зазначив, що "неспокушений читач так і сприймає всі наслідки "весняні", змальовані у творові, як наслідки, викликані винятковою красою героїні. А автор подбав це зробити якнайпукліше – скрізь, де не з'явиться Зіна, вона викликає до себе почуття. І на цих почуттях, що до речі якимось стихійно не минають жодної людини, що панують над усіма, збудував автор основу всього твору й розгорнув його, виходячи з них" [8, 75–76].

Згодом, за допомогою Зіни, хлопці з осередку будівників покидають пити, захоплюються осередковою роботою, а також організують гурток безвірників, безвірницьку жив газету. Виступають із нею в центральному клубі на вечірці, присвяченій зустрічі комсомольців з підшефами крейсера "Інтернаціонал" [2, 6].

Романтичні атрибути у повісті "Весна над морем" набирають особливо виразних форм. Контрабандист Кивай – це, за словами Ю. Савченка, "демонічна, романтична постать, що може імпонувати і своєю красою, і силою, і завзяттям" [6, 70]. Цілком романтична Зіна – прекрасна дівчина, головними

ознаками якої є надзвичайна краса і водночас активність, комсомольська бадьорість, світлість [8, 75].

Загальне тло повісті – романтичні пригоди, фантастично-буйна природа – море, хвилі, гори, – без них не обходиться жодна ефектна сцена і загальний лірично-піднесений тон твору [7, 70].

Цікаво, що в перший же вечір Зіні наснився сон, який згодом став майже пророчим: *“От взяв її в полон генуезький корсар, везе її на своїй галері, щоб заперти в високій вежі й глумливо співати під вікном жагучих серенад: міцніш за любов тільки смерть та вино. А потім прийде силоміць пригорне до себе <...>”* [11, 19].

Крім того, для підкреслення романтики та пригодництва Юрій Шовкопляс впродовж повісті неодноразово використовує морські пейзажі або яскраві картини з життя приморського міста, як от: *“Біля моря ще багато народу – морський гомін перебивається говором і сміхом прогуляльників. І в ресторані, що палями підперся над водою, плаксиве скавуління скрипки; плюски моря об бетон мола глузують з неї: моя, мовляв, пісня краща”* [11, 17], або, наприклад, *“мріялося: човен поплив над чорною безоднею, а їй нема ні кінця, ні краю – адже навколо темна весняна ніч, що з'єднує море з небом. І чути тільки шарудіння води, що її легко розрізає ніс човна, та прохолодні солоні бризки попадають на лице <...>”* [11, 18]. Все це не лише дозволяє краще уявити місто над морем, але й налаштовує читача на романтичний настрій. Зорові та звукові образи зачаровують, казкові морські краєвиди приваблюють найвибагливішого читача.

Цікавим є той факт, що так чи інакше головні герої повісті пов'язані з морем, наприклад, Зіна приїхала лікуватися на море, Кивай та Бит не уявляють свого життя без морської стихії.

Кивай – сильна особистість, що не визнає над собою ніякої сили, крім сил природи. Саме образ Кивая дає яскраве уявлення читачеві про романтику морських пригод у повісті, і не лише через те, що саме з цим героєм пов'язані головні події твору, а й тому, що саме Кивай є втіленням пригодництва, відчайдушності, сміливості та пристрасті, що так нагадує за характером морську стихію. Його зовнішність типова для пірата, романтичного героя: *“Та цікавість переборола: обіперлась (Зіна) на причальний стовпчик, а очі наче прикувалися до м'язистих рук, і трохи розставлених, як у дійного кавалериста або моряка ніг – це вони коливали все тіло з боку на бік <...>. Трохи не показала своєї пекучої цікавості, вліпивши погляд у різкі риси Киваєвого лица й чорне волосся, що цупкими кучерями спускались на брови”* [11, 88–90]. Не дарма Бит ревнує Зіну до нього. Про пірата він каже: *“Хіба Кивай з тих, що зупиняються на півдорозі?”* [11, 106]. Сам же Бит – найкращий комсомолец, якого помилково лише вважали за зіпсованого. Бит виразно змальований у творі. Це жвавий хлопець, він і на робфаци був у Москві, хоч і втік звідти – за морем скучив, він і англійську мову знає.

Незмінні прийоми з пригодницької романтичної історії. Киваєві завжди вдається вислизнути з-під самого носа Германа, працівника ДПУ. Уся декорація

пригодницького оточення взята з типового авантюрного роману, де обов'язково є печери, гроти, море тощо. База Кивая, як у колишнього пірата, має вигляд такий: *“У глибині було розкладене багаття і його червоні плями метушилися по рудих стінах, відбиваючись у морській воді, що вузькою затокою заходила в печеру вздовж одного її боку. На воді темними тіннями стояло два прив'язаних до великої каменюки судна: баркас і човен. Навколо вогню сиділо п'ятеро: Кивай і четверо напівголих героїв”* [11, 193]. Сам Кивай пишається не великими прибутками від торгівлі контрабандним товаром, а, як справжній пірат, з пригод і боротьби із законом: *“Не знаю, як ви дивитесь на життя (каже він Зіні), а для мене воно є боротьба, що в ній відчуваєш напруження кожної жилки тіла. Море – чудова арена для такої боротьби <...>. Ну а найсильніший супротивник, за винятком, звичайно, погоди, – закон; він не визнає моєї романтики. Отже для мене найбільшої радості нема, як почувати свою перевагу над ним і його безсилля”* [11, 125–126]. Зіні герой змальовує життя з ним такими ж фарбами: *“Навкруги нас буде саме море. А спереду пригоди, небезпека, багатий здобич, веселе, яскраве життя ... Ви поїдете, щоб поборотися з морем, на невеликому баркасі, щоб побачити інші землі й інших людей, щоб скорити їх своєю динамо-красою. І вам, тільки вам буде належать один з тих людей, що міцно тримають долю в своїх руках. Хіба це не дасть вам щастя? Як дружина генуезького пірата, що колись гойдався на цьому морі, ви будете засипані золотом і всіма дорогоцінностями, що їх бачили людські очі”* [11, 175–176].

Цікаво, що тогочасні критики звернули увагу на невмотивованість дій персонажів, їх ідеалізацію, а також приділення великої уваги саме романтиці та пригодництву, зосередженню головної уваги на розгортанні авантюрного сюжету. Наприклад, Д. Пилипчук зазначив, що невмотивованим є погляд Кивая на Зіну, як на таку, що "з-за пригод, а може й гамана могла б зійтись з ним <...> і зразу ж відважитись поїхати з ним в Стамбул, куди він мав повезти її на продаж (!). Він мав би бути обережніший, щоб часом вона не використала його відвертості, не викрила, як те й сталося. Є й інші, менші дефекти. Закреслено повість в реалістичнім плані, але є тут і романтичні “відступи”. Так мріє Бит, удає романтика Кивай” [5, 5].

Ю. Савченко зауважив, що “якась химерна ідеалізація проймає негативні персонажі Шовкоплясових творів <...>. Цілком витримана схема романтичного твору, й від неї всі ці якості, від неї невиразність проблематики <...>. Може деяким читачам і до вподоби прийдеється отой Кивай-демон, і коли ці традиції витворює Шовкопляс, то він робить звідси й інші якості твору – і оті романтичні пригоди, що ними він наскрізь перейнятий” [8, 76].

Однак, за словами Д. Пилипчука, Юрій Шовкопляс “уміє інколи й тут напружити сюжетну ситуацію і тим інтригувати читача, вдало підкреслити той чи той момент – жваве реагування зборів на “відважний” виступ Зіни проти неправдивого освітлення явищ від Зава Окр. П. ОС-ти, сцена між Павлом-Зіною на репетиції, погляди темних, вузько-практичних батьків на перебування їхніх дітей в комсомолі і ін.” [5, 5].

На думку Ю. Савченка, не зрозуміло навіть, що становить ідейний центр твору – “відродження комсомольської організації, чи та ж таки проблема кохання” [7, 69–70], проте критик згодом додав, що “вийшло – дівчина не той малесенький чинник, що перетворив кількість у якість, проблема не розбудження комсомольської організації, а проблема кохання, що, мовляв, не таке погане, як дехто думає, і не в поганих, мовляв, формах існує серед молоді, – і не лише це, а проблему цю піднесено до рівня великої актуальності загально-громадської: дівчина-красуня великий суспільний чинник, що, правильно скерований, може дати великі наслідки переродження людності” [8, 75–76].

Отже, як бачимо, основна настанова у повісті на пригодництво та авантюрний сюжет. Головні герої, за словами Л. Юровської, “швидше скидаються на агентів розшуку, що полюють за контрабандистами <...>. Про Шерлока Холмса й пінкертонівщину згадують надто часто, як самі герої, так і автор, попереджуючи, очевидно, закиди у відповіднім наслідуванні” [12, 167, 169]. Ю. Савченко зазначив, що “може скластися враження – от просто собі веселі пригоди, цікаві, шкода, мовляв, лише, що кінчаються так сумно, не так, як у американському фільмові, де героя хоч і підстрелять, а все ж він виживає і благополучно одружується зі своєю коханою. Автор відчув, що такий шаблонний кінець не лише не дав би закінчення творові, але виявив би і всю хисткість його побудовань” [8, 75–76].

Проте, незважаючи на смерть Бита, завершується повість в оптимістичному руслі, про це промовляє сама природа: “У п'ятницю (був тихий-тихий день кінця травня з яскравим живо радісним сонцем, з безхмарним небом, з нерухомою зеленню дерев, з димчастим верхів'ям гір і з тихомирним лагідним морем) Бита ховали” [11, 231]. Закінчення повісті дає надію читачам на відродження осередку будівників, бо саме смерть Бита дала поштовх молоді для переосмислення свого життя та моральності своєї поведінки.

За словами В. Собка, “герої творів рідко бувають розумнішими за своїх авторів. І коли читаєш книжку Шовкопляса, то ясно бачиш не тільки талант, але й великий інтелект автора і саме це відзначати дуже приємно” [10, 3].

Герої першої повісті Юрія Шовкопляса принесли з собою, за словами Д. Ларіна, в українську літературу “авторське гостре відчуття сучасності, принциповість і людяність, непримиренність до всього, що заважає рухатися вперед <...>. Ці риси стали визначними у всьому творчому житті письменника” [3, 4].

Отже, Юрій Шовкопляс – талановитий прозаїк, активний громадський діяч, видатний публіцист, творча особистість, літературна діяльність якої у певній мірі є віддзеркаленням суперечливої та неоднозначної історичної доби, а також самого життя прозаїка та його власних переконань, ідеалів і переживань. Творча спадщина письменника нерозривно пов'язана із соціалістичним каноном, бо саме в ній відбилися усі найяскравіші ознаки методу соціалістичного реалізму, однак, ця обставина не знижує літературної вартості творів Юрія Шовкопляса, а навпаки дозволяє під різними кутами зору досліджувати творчу спадщину прозаїка.

Незважаючи на те, що повість “Весна над морем” написано у 1929 році, твір і зараз залишається цікавим не лише як історичний документ того часу, а і як вияв неповторних рис індивідуальних граней таланту письменника – що, звісно, завжди цікаво. Минуло багато років з першої публікації повісті, проте твір вимагає все нового і нового осмислення. Юрій Шовкопляс зміг не тільки створити повчальний, дидактичний твір, але й твір, що захоплює не лише яскравими морськими пейзажами, колоритними краєвидами приморського містечка, романтикою морських пригод, але й благородством вчинків головних героїв, їх цікавим внутрішнім світом та світоглядом, що нерозривно пов'язаний із морем.

Література

1. Брюгген В. “Секрети” психології / В. Брюгген // Прапор. – № 11. – 1971. – С. 95.
2. Костюк Юр. Юр. Шовкопляс, “Весна над морем” / Юр. Костюк // Комсомолец України. – 1929. – 1 жовтня. – С. 6.
3. Ларін Д. Талант сучасний, яскравий, сильний : письменнику Ю. Ю. Шовкоплясу – 75 років / Д. Ларін // Соціалістична Харківщина. – 1978. – 8 лютого. – С. 4.
4. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. – К. : ВЦ “Академія”, 2007. – 752 с.
5. Пилипчук Д. Юр. Шовкопляс – “Весна над морем” / Д. Пилипчук // Літературна газета. – 1929. – 15 вересня. – № 18. – С. 5.
6. Радченко В. Юрій Шовкопляс і його роман “Інженери” / В. Радченко // Шовкопляс Ю. Ю. Інженери : роман. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1956. – С. 482.
7. Савченко Ю. Скоростиглий плід / Ю. Савченко // Критика. – 1929. – № 12 (грудень). – С. 62–73.
8. Савченко Ю. Ю. Шовкопляс Весна над морем : повість / Ю. Савченко // Плуг. – 1929. – № 6 (червень). – С. 75–76.
9. Сивокінь Г. Друге прочитання : літературно-критичні нариси / Г. Сивокінь. – К. : Радянський письменник, 1972. – С. 136–162.
10. Собко В. З дистанції десятиріч / В. Собко // Літературна Україна. – 1963. – № 11 (лютий). – С. 3.
11. Шовкопляс Ю. Весна над морем : повість / Юр. Шовкопляс. – Харків : Державне видавництво України, 1930. – 235 с.
12. Юровська Л. Ю. Шовкопляс “Весна над морем” / Л. Юровська // Життя й революція. – 1929. – № 11. – С. 167–169.

Анотація

Стаття присвячена розгляду романтики морських пригод у першій повісті Юрія Шовкопляса “Весна над морем”. Для цього досліджуються образи головних персонажів, світогляд яких нерозривно пов'язаний із морем, і специфіка створення атмосфери романтики та пригодництва, аналізується проблематика та тематика твору. Основна увага зосереджується на аналізі образу пірата Кивая, який є уособленням морської стихії. У статті також зроблено короткий огляд критичних статей, присвячених дослідженню повісті.

Ключові слова: море, пірат, світогляд, романтика, пригоди.

Аннотация

Статья посвящена рассмотрению романтики морских приключений в первой повести Юрия Шовкопляса “Весна над морем”. Для этого исследуются образы главных персонажей, мировоззрение которых неразрывно связано с морем, и специфика создания атмосферы романтики и приключений, анализируется проблематика и тематика произведения. Главное внимание сосредоточено на анализе образа пирата Кивая, который является отображением

морской стихии. В статье также сделан краткий обзор критических статей, посвященных исследованию повести.

Ключевые слова: море, пират, мировоззрение, романтика, приключения.

Summary

The article is dedicated to analysis of the romantic side of the sea adventures in Yuri Shovkopyas' first story "The spring over the sea". The images of the main characters, which world outlook inseparably connects with the sea, are studied; and the specific of creation of the atmosphere of romance and adventures are studied, the problems and themes are analyzed. The main attention is dedicated to analysis of the character of pirate Kivai, who is the reflection of the sea element. The short review of critic articles, which are dedicated to the analysis of the story, was done.

Keywords: sea, pirate, world outlook, romance, adventures.

УДК 821.161.2.09:821(430)

Сгорова Ю.М.,

аспірантка,

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

РОМАНТИКА МОРСЬКИХ ПРИГОД У ПОВІСТІ РАДІЯ ПОЛОНСЬКОГО “ДОПОМОЖІТЬ БОГОВІ МОРІВ”

Море з незапам'ятних часів вабило до себе людину. Море було частиною буття, воно одночасно лякало і притягувало своєю красою, силою і непередбачуваністю. Корені морської тематики походять з міфів. Уже в античній літературі звучить тема боротьби людини з океаном: Одісей кидає виклик грізному володареві морів – Посейдонові.

Образна символіка такого видатного твору Давньої Русі як “Слово о полку Ігоревім” тісно пов'язана з морською стихією. До нього зверталось багато російських поетів XIX століття: О. Пушкін (“До моря”, “Згасло денне світило”), В. Жуковський (“Море”), М. Лермонтов (“Гроза”, “Вітрило”, “Моряк”), Ф. Тютчев (“Море та круча”, “Сон на морі”) та ін.

Образ моря зустрічається у романтичних творах Д.Г. Байрона (“Корсар”, “Паломництво Чайльд-Гарольда”), С.Т. Колріджа (“Старий моряк”) та ін. Це все зразки лірики, проте художня проза також не пройшла повз морську тематику. Образ моря зустрічається у творах В. Скотта (“Пірат”), Д. Дефо (“Життя і дивні пригоди мореплавця Робінзона Крузо”), Д. Свіфта (“Подорожі Гулівера”).

До представників мариністики в українській літературі можна віднести Т. Шевченка (поема “Гамалія”), Лесю Українку (цикл “Кримські спогади”, О. Влизька (“Дев'ятий вал”), Ю. Яновського (роман “Майстер корабля”) та ін.

Небайдужим до романтики морських пригод був і Радій Полонський. З-поміж епічних творів письменника вагоме місце займає повість “Допоможіть Богові морів”, яка, за визначенням Радія Полонського, є мариністичним твором [2, 2], дія якого